

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ”
ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА
Кафедра права, філософії та політології**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол № 1 від «25» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Чорний О.О.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СУЧАСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ”**

Галузь знань - 05 Соціологічні та поведінкові науки

Спеціальність - 054 Соціологія

Освітній ступінь – бакалавр

Форма навчання – денна

Форма підсумкового контролю - екзамен

2023-2024 навчальний рік

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології.

Протокол №1 від 25 серпня 2023 р.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: кандидат історичних наук, доцент Акименко І.М.
Мова навчання - українська.

1. ОПИС ТА ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: Нормативна	Загальна кількість годин :120 Шифр та назва спеціальності: 054 Соціологія
Рік підготовки: 3 Семестр: 6	Галузь знань : 05 Соціальні і поведінкові науки Лекції (теоретичний матеріал):24
Кількість кредитів ECTS:4	Практичні:16 Самостійна робота:80 Вид контролю: екзамен

Мета дисципліни – ознайомлення студентів з соціологічними теоріями сучасності, основними течіями та напрямками соціології ХХ – ХІХст., опанування історичними тенденціями та напрямами розвитку соціологічних знань, їх взаємозв’язок та взаємовплив даних позицій.

Основними завданнями при вивченні дисципліни є :

- вивчення основ сучасної соціології;
- формування вміння визначати найбільш важливі теоретичні напрямлення сучасних соціологічних теорій;
- ознайомлення з основами соціологічного мислення.

Очікувані результати навчання.

Загальні компетентності:

ЗК01- Здатність застосовувати знання в практичній ситуації.

ЗК04- Здатність бути критичним та самокритичним.

ЗК05- Здатність спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей/ видів економічної діяльності).

ЗК06- Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.

ЗК07- Навички між особистісної взаємодії.

ЗК08- Здатність вчитися і оволодівати сучасним знаннями.

ЗК09- Здатність використовувати інформаційні та комп’ютерні технології.

ЗК10- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні компетентності:

СК01-Здатність оперувати базовим категорійно-понятійним апаратом соціології.

СК02-Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03- Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04- Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціологічну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК05- Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічні дослідження.

СК06- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формувати аргументовані висновки та рекомендації.

СК08- Здатність дотримуватись у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

Програмні результати навчання:

РН01- Використовувати понятійний апарат соціології в освітній дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН02- Розуміти історію розвитку соціології сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

РН03- Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні і світі.

РН04- Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН06- Ефективно використовувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, виконавця) у команді в процесі вирішення фахових задач.

РН08- Обґрунтовувати власну позицію робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН10- Володіти навичками збору соціологічної інформації з використанням кількісних та якісних методів.

РН12- Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

2.ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Тематичний план

Назва змістових модулів та тем	кількість годин					
	денна форма					
	в тому числі					
	разом	лек.	пр.	лаб.	інд.	срс
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1.						
Тема 1. Сучасні соціологічні теорії: особливості розвитку.	9	2				7
Тема 2. Сучасні соціологічні концепції суспільства.	10	2	2			6
Тема 3. Соціологічні теорії конфліктів.	10	2	2			6
Тема 4. Немарксистські теорії у соціології.	9	2				7
Тема 5. Феноменологічна соціологія.	10	2	2			6
Тема 6. Етнометодологія.	10	2	2			6

Разом за модуль	58	12	8			38
Модуль 2						
Тема 7. Теорія систем у соціології.	11	2	2			7
Тема 8. Теорія обміну.	9	2				7
Тема 9. Багатомірна соціологія та проблема інтегрального синтезу.	11	2	2			7
Тема 10. Сучасне суспільство :сучасні соціологічні версії.	11	2	2			7
Тема 11. Соціальні теорії постмодернізму.	11	2	2			7
Тема 12. Основні напрямлення сучасних соціологічних теорій.	11	2	2			7
Разом за модуль	62	12	8			42
Всього	120	24	16			100

3. КОРОТКИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сучасні соціологічні теорії: особливості розвитку

Сучасні соціологіко - філософські концепції (З. Фрейд, П. Сорокін, концепція масового суспільства масової культури). Прикладна соціологія як структурні елементи сучасних соціологічних теорій. Основні етапи розвитку сучасної західної соціології. Емпірична соціологія та її основні проблеми.

Основні тенденції розвитку сучасного етапу західної соціології.

Тема 2. Сучасні соціологічні концепції суспільства

Теорія соціологеми відкритого та закритого суспільства К. Попера. Еволюція суспільства Т. Парсонса. Макросоціологічна теорія Е. Шалза. Теорія індустріального розвитку у поглядах Р. Арона та І. Ростоу. Теорія постіндустріального суспільства (З.Без Р. Бжезинський, Тоффлер, Д.Белл). Модель соціальної стратифікації Р Дарендорфа. Стратифікаційна модель І. Уотсона.

Тема 3. Соціологічна теорія конфліктів

Джерела теорії соціального конфлікту: марксизм, Г. Зіммель. Теорія конфлікту Р. Дарендорфа. Соціологія конфлікту Р. Коллінза. Загальна теорія конфлікту К. Боулдинга. Конфліктологія. Єдина теорія конфлікту. Природа конфлікту. Способи і методи керування конфліктами.

Тема 4. Немарксистські теорії

Критична теорія сучасного суспільства. Франкфуртські школи - 1 покоління (Т. Адорно, З. Кракауер, Л.Левенталь), 2 покління (О. Негр, Ю. Габермас). Теорія комунікативної дії. Немарксизм та технокапіталізм. Сучасний марксизм. Постмарксизм. Сучасна економічна соціологія. Постмодерністська версія марксистської теорії.

Тема 5. Феноменологічна соціологія

Основні ідеї феноменологічної соціології. Соціальна реальність та життєвий світ. Феноменологія Г. Лукмана. Проблеми смислових криз. Розвиток та трансформація феноменологічної соціології. Соціально - конструктивний напрям П. Бергер та Г. Лукман про соціальне конструювання реальності.

Тема 6. Етнометодологія

Феноменологія та етнометодологія. Етнометодологія Г. Гарфінкеля. Етнометодологічний аналіз розмов. Критика етнометодології.

Тема 7. Теорія систем у соціології

Можливість використання теорії систем у соціології. Теорія систем К. Лукина. Визначення суспільства і теорія знання. Поняття комунікації. Проблема подвійної можливості. Аутопоезис . Диференціація.

Тема 8. Теорія обміну

Роль соціальної психології груп у розвитку теорії обміну. Теорія обміну Дж. Хомансв. Теорія обміну П. Блау. Теорія обміну Р. Емерсона. Теорія обміну та соціологія раціонального вибору. Теорія обміну та мережений підхід.

Тема 9. Багатомірна соціологія та проблема інтегрального синтезу

Поняття інтегрального синтезу. Інтегральний синтез полярних позицій. Концепція Дж. Рітцера. Багатомірна соціологія Д. Александера. Мікрососновна макросоціологія. Теорія структурації Е. Гідденса. Теорії системних протиріч, соціальних конфліктів М. Арч ера, П. Бур льє.

Тема 10. Сучасне суспільство: актуальні соціологічні теорії

“Суспільство ризику” У. Беха. “ Індивідуальне суспільство” З. Баумана. ”Глобальне селище” М. Маклюена. Інформаційне суспільство М. Кастельс. Цивілізаційна модель С. Гантингтона.

Тема 11. Соціальні теорії постмодернізму

Джерела постмодернізму. Критика модернізму. Соціологічні проблеми філософії М. Фуко. Генеалогія влади .Соціальна теорія Ж.Бодріяра.

Суспільство споживання. Соціально - економічна теорія Ж. Бордіяра. Критика соціологічних теорій постмодернізму.

Тема 12. Основні напрямлення сучасних соціологічних теорій

Модерн/постмодерн. Культура постмодерну (П. Козловські). Постмодерна соціологія (З Батман). Наслідки інформатизації і інформаційної війни. Походження сучасної теорій гендеру. Фемінізм. Тендерна нерівність. Теорія культури фемінізму. Глобалізація. Прогностичні погляди на соціологію.

4. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Сучасні соціологічні концепції суспільства

1. Еволюція суспільства Т. Парсонса.
2. У Ростоу і його теорія про 5 стадій технологічного розвитку суспільства.
3. Теорія індустріального суспільства у поглядах Р. Арона, У. Ростоу.
4. Модель соціальної стратифікації Р. Дарендорфа.
5. Стратифікаційна модель У. Уотсона.

Тема 2. Соціологічні теорії конфліктів

1. Джерела теорії соціального конфлікту:
 - марксизму;
 - теорія Г. Зіммель.
2. Теорія конфлікту Р. Дарендорфа.
3. Соціологія конфлікту Р. Коллінза.
4. Критика теорій соціального конфлікту.
5. Стратегія поведінки в конфлікті:
 - конкуренція;
 - пристосування;
 - уникання;
 - компроміс;
 - співпраця.

Тема 3. Феноменальна соціологія

1. Основні ідеї феноменологічної соціології А. Шюна.
2. Змістовна будова соціології світу.
3. Феноменологічний аналіз соціальної стабільності.
4. Проблеми смислових криз.
5. Феноменологія та когнітивна соціологія (А. Сікулер).

Тема 4. Етнометодологія

1. Феноменологія і етнометодологія.
2. Етнометодологія Г. Гарфінкеля.
3. Етнометодологічний аналіз розмов.

4. Етнометодологія та символічний інтернаціоналізм.
5. Критика етнометодології.

Тема 5. Теорія обміну

1. Роль соціальної психології груп у розвитку теорії обміну.
2. Біхевіоризм Б. Скіннера.
3. Теорія обміну П. Блау.
4. Теорія обміну та соціологія раціонального вибору.
5. Теорія обміну Дж. Хоманса.

Тема 6. Сучасне суспільство: актуальні соціоверсії

1. “Суспільство ризику” У. Бека.
2. “Індивідуалізоване суспільство”.
3. “Макдоналізація суспільства” Дж. Рітцера
4. Інформаційне суспільство М. Катцельса.
5. Цивілізаційна модель С. Гантінгтона.

Тема 7. Соціальні теорії постмодернізму

1. Постструктуралізм і постмодернізм.
2. Соціологічна проблема М. Фуко.
3. Історія актуальності і турбота про себе.
4. Соціальна теорія Ж. Бодріара.
5. Критика соціологічних теорій постмодернізму.

Тема 8. Основні напрямки сучасних соціологічних теорій

1. Модерн як незвершений проект Ю. Габермаса.
2. Сучасна епоха як просвітництво.
3. Походження сучасної теорії ідентичності Е. Еріксона.
4. Теорія культурного фемінізму.
5. Прогностичні погляди на соціологію..

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Сучасні соціологічні теорії: особливості розвитку

1. Особливості впливу фрейдівської соціології на розвиток соціології.

Тема 2. Сучасні соціологічні концепції суспільства

1. Теорія індустріального суспільства Р. Арона.

Тема 3. Соціологічні концепції конфліктів

1. Концепція позитивно - функціонального конфлікту Л.Козера.

Тема 4. Немарксистські теорії у соціології

1. Поняття розуму в теорії Ю. Габермаса. Знання і інтерес.

Тема 5. Феноменологічна соціологія

1. П. Бергер та Г. Лукман про соціальне конструювання реальності.

Тема 6. Етнометодологія

1. Поєднання мовленнєвих засобів та невербальних дій.

Тема 7. Теорія систем у соціології

1. Сутність теорії соціологічної установки.

Тема 8. Теорія обміну

1. Проблема ідентичності і А. Піццорно.

Тема 9. Багатомірна соціологія та проблеми інтегрального синтезу

1. Діалектичне поєднання полярних модулів А. Ліску.

Тема 10. Сучасне суспільство : актуальні версії

1. Соціологічна теорія “символічного насильства” П. Бурдьє.

Тема 11. Соціальні теорії постмодернізму

1. Сутність “критично - рефлексивної” концепції А.Гоулдера.

Тема 12. Основні напрямки сучасних соціологічних теорій

1. Підходи до осмислення : З. Батман, М. Маклюєн, Ю. Габермас.

6. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичне питання на практичних заняттях і під час складання екзамену (заліку) та оцінюється за наступними критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота за змістовністю викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5- 6 балів (відмінно)**, якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання семінарського заняття, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питань на які відповідає та може викласти свою точку зору з проблеми , що обговорюється;

студент досить вільно й коректно користується соціологічною термінологією. Самостійна робота виконана в повному обсязі.

Студент може отримати **4 бали (добре)**, якщо відповідь його в основному відповідає змісту питання семінарського заняття, не всі основні проблеми визначені чітко і неповно розкриті; студент викладає матеріал в основному аргументуючи методичні положення та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується соціологічною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладення. Самостійна робота виконана з незначними неточностями.

Студент може отримати **2-3 бали (задовільно)**, якщо відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені не чітко, розкрито лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал майже не аргументуючи методичні положення, не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного. Самостійна робота виконана фрагментарно, із значними зауваженнями.

Студент може отримати **1 бал (незадовільно)**, якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті, доказовість викладу матеріалі і самостійне міркування відсутнє; студент майже не користується соціологічною термінологією. Самостійна робота не виконана або виконана неправильно.

Рівень володіння професійно - методичного вміння визначається під час виконання студентом практичного завдання, при виконанні студентом самостійної роботи, під час складання екзамену та оцінюється за наступними критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтування аналізу конкретної теми з точки зору, її відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок та вмінь.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями і підготовленим соціологічним інструментом;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активація власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримувати індивідуальні консультації у викладача;

Студент зобов'язаний:

- відвідування занять всіх видів відповідно до встановленого розкладу, запізнення тільки з поважних причин;

- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладачів;
- виконувати самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену”
- набрати під час вивчення дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Пропущені з поважних причин заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж 2 тижні після завершення дії поважних причин і при наявності документа - підстави (довідка, розпорядження про індивідуальний графік відвідування тощо)

Політика щодо академічної доброчесності

Студенти керуються нормами “Положення про академічну доброчесність в Національному університеті “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка (наказ ректора № 383 від 27. 12. 2029 р. зі змінами і домовленостями від 23.12.2020 р.)([http:// drive.google.com/file/d/1TggRAFO49g08VcMdXsZHGyYNpm5LPS/view](http://drive.google.com/file/d/1TggRAFO49g08VcMdXsZHGyYNpm5LPS/view))

У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконання індивідуальних завдань забороняються плагіат , фабрикація та фальсифікація результатів, списування і хабарництво.

Політика щодо викладача

Викладання навчальної дисципліни відбувається на заходах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

7.РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИТЕМО

T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	КР	Екз.	
8	8	8	8	8	8	8	8	11	25	100

Види контролю	кількість	бали	разом
Робота на практичному занятті	8	6	до 48
Самостійна робота	8	2	до 16
Підсумкова контрольна робота	1	11	до 11
Разом			до 75
Екзамен		25	до 25
Разом			до 100

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90- 100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	зараховано
75-82	C	добре	зараховано
68-74	D	задовільно	зараховано
60-67	E	задовільно	зараховано
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Сутність соціологічно - філософських концепцій.
2. Фрейдова соціологія
3. Академічна соціологія.
4. Прикладна соціологія.
5. Концепція масового суспільства масової культури.
6. Основні етапи розвитку західної соціології.
7. Емпірична соціологія.
8. Соціальна теорія марксизму.
9. Еволюція суспільства Т. Парсонса.
10. Мікросоціологічна теорія.
11. О. Тоффлер про сутність розвитку суспільного життя.
12. Теорія індустріального суспільства Р. Арона, У. Ростоу.
13. Теорія постіндустріального суспільства Д. Белл.
14. Сертифікаційна модель У. Уотсона.
15. Виникнення теорії функціоналізму.
16. Функціоналізм Г. Парсонса.
17. Теорія середнього рівня.
18. Функція та дисфункція.
19. Критика функціоналізму.
20. Джерела теорії соціального конфлікту.
21. Соціологія конфлікту Р. Коллінза.

22. Теорія конфлікту Р. Дарендорфа.
23. Соціальний конфлікт Р. Коллінза.
24. Критика теорій соціального конфлікту.
25. Природа конфлікту.
26. Способи керування конфліктом.
27. Критика марксизму не макрксистами.
28. Критична теорія сучасного суспільства.
29. Теорія комунікативної дії.
30. Нермарксизм та технокапіталізм.
31. Сучасний марксизм.
32. Посмодерністська версія марксистської теорії.
33. Витоки посмодернізму.
34. Критика постмодернізму.
35. Соціологічні проблеми філософії М. Фуко.
36. Соціальна теорія Ж. Бодріара.
37. Критика соціологічних теорій постмодернізму.
38. Основні ідеї феноменологічної соціології А. Шюца.
39. Проблеми смислових криз.
40. Розвиток та трансформаційний феномен соціології.
41. Феноменологія та когнітивна соціологія А. Скулера.
42. Етнометодологія Г. Гарфінкеля.
43. Етнометодологічний аналіз розмов.
44. Критика етнометодології.
45. Теорія обміну Д. Хоманса.
46. Теорія обміну П. Блау.
47. Теорія обміну та соціологія раціонального вибору.
48. Теорія систем І. Баклі.
49. Теорія систем П. Лукмана.
50. Поняття комунікації.
51. Інтегральний синтез полярних позицій.
52. Концепція Дж. Рітцера.
53. Багатомірна соціологія Д. Александера
54. Теорія стуктурації Е. Гідденса.
55. "Суспільство ризику" І. Бека.
56. Інформаційне суспільство М. Кастельса.
57. Модерн як незавершений проект Ю. Габермас.
58. Походження сучасної теорії ідентичності Е. Еріксона.
59. Соціологічні теорії гендеру.
60. Феміністська соціологічна теорія.

10.МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зміст і методичні матеріали до семінарських занять, завдання для самостійної роботи, завдання для поточного контролю знань (тести), перелік питань для підсумкового контролю знань (екзамен, залік), конспект лекцій.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Вербець В. Соціологія: навч. Посібник/Вербець В., Субот О., Христюк Т.- К.: Кондор, 2009. -550С.
2. Гоблик В. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження: навч. посібник/ В. Гоблик, Т. Щербак.- Мукачево:РВВ МДУ, 2021.-108С.
3. Лукашевич М., Туленков М., Яковенко Ю. Соціологія: основи загальної, спеціальної і галузевих теорій: підручник.- К.: Каравела, 2008.-544С.
4. Примуш М. Загальна соціологія: навч. посібник/ М. Примуш.- К.:ВД “Професіонал”, 2004.- 590С.
5. Сірий Є. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні і галузеві теорії: навч. посібник.- Вид.2-ге.- К.: Атіка, 2007.-480С.
6. Соціологічна теорія: традиції і сучасність: навч. посібник / За ред. А. Ручки.- К.:КНУ імені Т.Г.Шевченка, 2007.- 363С.

Додаткова:

1. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХІХ ст.: навч. посібник/ М. Култаєва, О. Навроцький.- Харків, ХНУ ім. В. Каразіна.- 2 вид., 2013-317 С.
2. Малес Л. Вивчаючи тексти культури: соціокультурний аналіз як пізнавальна стратегія соціології.- К.:К.І.С., 2011.
3. Соціологія: теорії середнього рівня: навч. посібник/ За ред. Ю.Пачковського.- К.:Каравела, 2020.-356С.
4. Сучасна зарубіжна соціологія: навч. посібник/ Гавриленко І. Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України.- К.:2011.- 479С.
5. Тоффлер Е. Третя хвиля/Андрій Евса.- К.: Видавничий дім “Всесвіт”, 2000.-475С.
6. Спеціальні та галузеві соціології.- К.: Каравела, 2003.-304 С.